

ביום הכניסה לכך הקלו עליהם לקרוא אז כדי שלא יתבטלו מסעודתן ביום י"ד (מובא בריטב"א). לפי זה מה שאין הכפרים מקדימים כשחל י"ד בשני ובחמישי כדי שיתפנו לשמחה, זהו משום הטעם שנאמר מקודם, שאין מקדימים מיום הכניסה ליום הכניסה, ולא חזרו בגמרא מטעם זה, אבל לפרש"י למסקנא אין צריך לטעמים שהוזכרו מקודם.

חל להיות בערב שבת, כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה קורין בו ביום. רבי אומר אומר אני לא ידחו עיירות ממקומן... מאי טעמא דת"ק... שאני הכא דלא אפשר. ורבי מ"ט... שאני הכא דלא אפשר. ויסוד מחלוקתם הוא האם להעדיף ליתן שבת לכרכים ע"י דחיית העיירות ליום הקודם, או שבת העיירות עדיף, שלא יידחו ממקומם (עפ"י ריטב"א). אפשר ששורש השאלה הוא האם עיקר הפורים הוא לבני הפרושים, כדברי הרמב"ן בראש המסכת שניסם היה גדול יותר והם התחילו בעשיית יום טוב, או – כדברי הר"ן – שהכרכים עושים בט"ו זכר לנס שושן שהיה גדול יותר.

חל להיות בשבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בערב שבת ומוקפות חומה למחר. רבי אומר: אומר אני הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה' – לפי שביום שישי אינו זמן קריאה קבוע לשום אדם, לא לכרכים ולא לכפרים, לכך מסתבר לדחות את בני העיירות ליום הכניסה שהוא יום קריאה לכפרים [אבל לאחרים ליום ראשון אי אפשר, משום 'לא יעבור']. ואולם כשחל ט"ו בשבת, אין דוחים בני הכרכים ליום הכניסה, שהרי יכולים לקרוא בי"ד שהוא יום קריאה לרוב העולם (עפ"י ר"ן).

טעם נוסף: מפני שי"ג הוא יום מלחמה, עדיף שלא לקרוא בו אלא בי"ד ובי"ב – לכך כשחל י"ד בשבת קוראים בני העיירות בחמישי שהוא י"ב, וכשחל ט"ו בשבת קוראים בני הכרכים בערב שבת שהוא י"ד (ריטב"א עפ"י הירושלמי. וע"ע בתור"ד בשם הירושלמי).

'גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים'. ע' במובא בסוכה מג, בהסבר דברי הראשונים מדוע נקטו העברה ברשות הרבים ולא הוצאה מרשות לרשות. וע"ע שם מב: ושבת זו.

דף ה

'מגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביחיד. שלא בזמנה בעשרה... והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת, ערב שבת זמנם... אלא לאו הכי קאמר שלא בזמנם כזמנם...' משמע בגמרא שהקדמת המגילה לערב שבת כשחל י"ד בשבת, נחשבת 'שלא בזמנה'. מכאן למד המשנה-ברורה (תרצ סק"א ובשעה"צ) אודות כרכים המקדימים לקרוא בערב שבת כשחל ט"ו בשבת, שאין להם לקרוא בפחות מעשרה בברכה.

ואילו בחזון איש (קנה"ב), תמה על כך, שלא מצינו שקריאה ביום י"ד וט"ו תיחשב 'שלא בזמנה', ורק כשמקדימים לי"ג מבואר בגמרא שאין זה זמנה וצריך עשרה. וכן דקדק מלשון הרמב"ם. (ואולם שאר ראשונים נקטו שגם זה בכלל 'שלא בזמנה' (ערא"ש רשב"א רז"ה וריטב"א), אלא שמהגמרא אין הדבר מוכח).

'אי זו היא עיר גדולה – כל שיש בה עשרה בטלנין. פחות מכאן הרי זה כפר'. אף על פי שבני העיירות אינם מספקים מזון לאחיהם, בכל זאת דינם ככפרים להקדים ולקרוא, מאחר וצריכים לילך

למקום אחר כדי לקרוא בציבור שהרי אין להם עשרה מזומנים במקומם, או צריכים לטרוח אחר עשרה מבני המקום ולקבצם – לכך הקלו עליהם לקרוא ביום אחר כדי שיהיו פנויים לסעודתן (עפ"י ריטב"א לעיל ד: ורשב"א).

למה שפירש רש"י טעם ההקדמה [דלא כהריטב"א] כמתן שכר על שמספקים מזון לאחיהם, צריך לומר שלא חילקו חכמים בתקנתם, ובכל מקום שאין עשרה [ונכנסים בשני ובחמישי לכרכין – כדברי רבי יהודה] הקלו להקדים, הגם שאין מספקים מזון לאחיהם.

ואף על פי שלדעת רב מגילה נקראת בזמנה ביחיד, ואם כן יוכל כל יחיד ויחיד לקרוא במקומו – אעפ"כ ראוי לתקן להם לקרוא מוקדם כדי שיקראו ברוב עם להרבות בפרסום הנס (רשב"א).

'אע"פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין, מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים'. הרי"ד כתב שאין גורסים 'מתנות לאביונים' שמשמע שפטורים מליתן והלא לעיל אמרו שגובים ומחלקים בו ביום. ושמא גם לגרסה שלנו משמעות הדברים היא כשם שמותרים בהספד ובתענית ונוהגים בהם באותו יום, כך נוהגים במתנות לאביונים, ליתן ביום ההקדמה.

ואם תאמר א"כ מדוע הוצרכו בגמ' לעיל להביא ראיה מהברייתא שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה מדתניא גובים ומחלקים בו ביום, ולא הביאו ממשנתנו – י"ל שבמשנה היה אפשר לפרש שמותרים ליתן או ויוצאים בזה אבל רשאים להמתין ל"ד אם ירצו, לכך הביאו מהברייתא דקתני גובין ומחלקין בו ביום.

'מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנאמר עד חדש ימים – ימים אתה מחשב לחדשים ואי אתה מחשב שעות לחדשים'. לפי מה שכתב הש"ך ש'חדש' האמור בפדיון בכור הוא כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים, צריך לומר שרק חודש מחדשי השנה מונים בו ימים ולא שעות [והכתוב 'חדש ימים' מתפרש אחד מחדשי השנה], אבל כשהמשמעות היא זמן של חודש, כגון בפדיון הבן שמונים זמן של חודש מהלידה, הכוונה היא לחדשה של לבנה שבין 'מולד' ל'מולד'. ולפי זה אולי גם לענין נדרים וכד', יהא חילוק בין אומר 'חדש זה' שאין מונין שעות וכמו שכתב רש"י, ובין 'חדש' סתם המתחיל ברגע כלשהו, שהכוונה ליחידת זמן, אפשר שמחשבים לפי זמן שבין מולד למולד [וע' מחנה אפרים הל' נדרים סו"י לד].

'תשעה באב, אקדומי פורענות לא מקדמי'. כתבו ראשונים שהוא הדין לענין שאר תעניות ציבור, מאחרים אותן כאשר חלו בשבת מפני אותו הטעם. ולענין 'תענית אסתר' שנהגו להקדימה, כתב הריטב"א משום שתענית תשובה היא ואין בה כלל ענין הקדמת פורענות (וכ"ה בשו"ת מהרי"ל קה). ויש מפרשים טעם אחר; שאי אפשר לאחרה מפני הפורים (מגיד משנה תעניות ה,ה).

אמנם הרמב"ם (תעניות ה) כתב שאף שאר תעניות תכליתן כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה [וזה לשון החת"ס (בתשובה רח): 'הנה גילה לנו מה שלא היינו מעלים על דעתינו. שהיינו חושבים שהתעניות הללו אינם על דרך התשובה אלא על דרך האבל והצער ביום שאירע רע, כמו השמחה ביום שאירע טובה. וכן משמע קצת פ"ק דמגילה דקאמר 'ט"ב שחל בשבת מאחרים ולא מקדימים מ"ט אקדומי פורענות לא מקדימים', ובודאי אקדומי תשובה זריזין מקדימין. מ"מ הודיענו הרמב"ם דלא כן הוא, ועל פיו נהגו לומר וידוים וסליחות באותם הימים (חוץ מט"ב דאיקרי מועד) משום שנקבעו על התשובה], מכל מקום עיקר עניינן הנהגת אבל אלא שהנהגת האבל עצמה יש בה תשובה ופשוט המעשים כמו שכתב הרמב"ם בהל' אבילות (יג,יב), משא"כ תענית אסתר אינה אלא לזכרון התענית ההיא.

ומצינו בדבר הדומה, שנחלקו הדעות בענין תענית יום שמת בו אביו או אמו, אם לאחרה לאדר שני מטעם שאין מקדימים פורענות, אם לאו כיון שאינה פורענות אלא לצער בעלמא (ע' בשו"ת מהרי"ל קה; תרומת הדשן רצד; שו"ת חתם סופר או"ה קסג).

'חגיגה והקהל – משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו'. מרש"י מבואר שהוא הדין לענין עצי כהנים שקבוע להם זמן בנדר, אם יקדימו הבאת העצים לא יצאו ידי חובת נדרם. והר"ן כתב טעם אחר; הואיל ועד לאותו יום הקבוע לו, חברו מספק עצים, ואי אפשר לו להכנס לתחום חברו. יש מביאים הוכחה מדברי רש"י שהוא הדין לכל נדר שנודר אדם לצדקה וכד' בזמן מסוים, שאם יביא קודם לאותו הזמן לא יצא ידי נדרו. ואולם ישנם אופנים שאומדים דעתו שכוונתו היתה להתחייב עד לאותו זמן שקבע, ולא ביום זה דוקא (ע' בשו"ת רב פעלים ח"א י"ד מב).

בטעם שאין עושים יום הקהל בשבת, נחלקו בירושלמי, אם מפני תקיעת החצוצרות והתחינות שאינם דוחים את השבת (וכ"פ הרמב"ם סוף הלכות חגיגה. והראב"ד השיגו), אם מפני בניית הבימה. ולעשותה מאתמול אי אפשר כדי שלא לדחוק את העזרה, או מפני שאסור לבנות בנין של עץ קבוע בעזרה משום לא תטע לך אשרה כל עץ, ואם יעשוה מערב יום טוב ותעמוד שני ימים – נראה כעושה לקביעות (ע' קרבן העדה). מרש"י משמע שהקהלת העם בלתי אפשרית בשבת. ויתכן כוונתו מפני שהיו מקהילים ע"י תקיעת חצוצרות בכל ירושלים כמו שכתב הרמב"ם חגיגה ג,ג. גם י"ל שאי אפשר להקהיל הטף בלא לטלטל עמם צרכי מוון וכד'.

(ע"ב) 'חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובהמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא'. כבר נחלקו הראשונים בדין מקומות המסופקים, אם דינם לקרוא בשני הימים [ולברך בראשון בלבד] או ביום הראשון בלבד אלא שממדת חסידות נהגו החכמים לקרוא גם בשני (ע' בפירוט בשאלות ותשובות לסיכום). ומתוך דבריהם יש לשמוע כמה וכמה הלכות הנוגעות לעניני ספקות; – א) משמע מדברי הר"ן והריטב"א שספק במצוה שמדברי קבלה, כגון קריאת המגילה – הריזה כספק דרבנן שהולכים בו לקולא [ויש מי שכתב בדעתם שמצות פורים מדרבנן ולא מדברי קבלה]. ומחלוקת הראשונים בדבר (ע"ע טורי אבן; נודע ביהודה תנינא יו"ד קמו ואה"ח ח; אבני נור אה"ע ח; מעשה חשב ריב; שו"ת אור שמח ח"ב א ד"ה ואין להעיר; העמק שאלה לה, ב; ביצחק יקרא כט). ב) מבואר מדברי הר"ן שהולכים אחר רוב המקומות הגם שהמקומות קבועים במקומם, ואין דנים בזה דין 'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי'. יש מפרשים מפני שאין הרוב והמיעוט ניכר ממקומו. ויש אומרים שכשהנידון הוא על המקום הקבוע בעצמו אין אומרים כמחצה על מחצה, ורק על לקיחה ממנו או על מאורע שארע בו דנים דין 'קבוע' (ע' בכל זה בספר הכריתות; שער המלך מגילה א, יא; בני ציון (מיטאווסקי) נה; ביצחק יקרא כט).

ג) דנו האחרונים לאור דברי הר"ן, על כל ספק דרבנן שאם נלך בו לקולא יצא שתיעקר התקנה לגמרי [כגון כאן אם לא יקרא בשני הימים מחמת הספק], שמה בכגון זה אין להקל (ע' משנה למלך מגילה א, יא; בהגר"א או"ח תרפה; ביצחק יקרא כט. וראה בהרחבה ביוסף דעת פסחים קח).

ד) כמו כן נחלקו הדעות האם בספקא דדינא [כגון זה שבטבריה, שהספק הוא בגדר דין 'מוקף חומה'], הולכים בו לקולא בדרבנן, אם לאו (ע' מרדכי ע"ו פ"ג; ביצחק יקרא ויוסף דעת שם).

*

'הנה הצדיק איש אלקים מו"ה יעקב יצחק (ה'חזוה' מלובלין) אמר פירוש הגמרא ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל בשבת, ואמר הואיל ואירחי ידחי עי"ש. פירוש, שרצה לעקור צרת תשעה באב כלל ועיקר ולגלות הקץ על ידי שחל בשבת יום הקדוש, והואיל ואירחי ידחי לגמרי. ולכן לא הודו לו חכמים כי אין לדחוק את הק"ץ. עכ"ל.

ונוסף עוד על דבריו, כי ביקש רבי לעקור תשעה באב דהיינו לעשותו עיקר ולהראות גודל מלכות השי"ת, דהיינו הגם שצר לנו עד מאד אנו מתחזקים ומתאמצים ושמים בשבת במלכותו, ועל רחמי המרובים אנו בטוחים שישוב נדחינו במהרה, וזה הענין הוא עיקר ויותר תענוג לפניו מאשר שאנו שמחים וטובי לב בימים הנגלים ונראים לטובה. ולכן מהתעוררות עיקר ותענוג זה היה בכוחו לדחות את תשעה באב ולעקרו ולגלות את הקץ, ואמר **הואיל ואידחי ידחי – ולא הודו לו חכמים**, פירוש שהחכמים הודו לו בבחינת 'לא' שהוא בחינת 'איך' בבתי גואי, אבל עדיין לא היה בכחם לשלשל השמחה לבתי בראי ולגלות הקץ עד שיושיענו ה' ויגדיל כח הצדיקים לגלות בחינת 'איך' והשמחה הגנוזה ואז ישמח ה' עמנו אמנן (עבודת ישראל – מסעי).

*

אף על פי שימי הפורים אסורים בהספד ווגם באופן שיש צדדים להקל כגון חכם בפניו וכד', ראו שלא לנהוג כן בזמננו, מכל מקום כשנפטר הגאון רבי משה פיינשטיין ז"ל והעלו ארונו לקבורה בארץ ישראל ביום פורים דמוקפין – הורה רבנו (-) הגרש"ז אויערבך ז"ל) להכניס מטתו לתוך ירושלים שיתכנסו כל בני העיר להספידו וללוותו לבית עולמו, כראוי לכבודו של גדול הדור, ללא שום שינוי עקב יום הפורים.

ומ"מ לא הסיר רבנו את בגדי השבת בשעת ההלווי' [אע"פ שכשאיירע לוייה במוצאי שבת הלך לפעמים בבגדי חול].

והורה אז רבנו שלא לערוך משתאות וחגיגות בליל הפורים כדרך כל שנה, באמרו 'איך נשמח בשעה שהגאון ר' משה מוטל בין שמים לארץ'.

וכשתינה לפניו אחד מבני ביתו את מבוכתו איך לכלכל מעשיו ביום זה, שמוטלת עלינו מצות השמחה הגדולה של יום הפורים מחד גיסא, וחובת האבלות והצער באשכבתא דרבי מאידך גיסא – ענהו רבנו: תמידני על מבוכתך, הרי איננו אלא 'חיילים' הממלאים ומקיימים רצון ד', ומי שציונו להתאבל ולקונן בשעת ההלויה הוא ציונו לקיים מצוות היום בשמחה, ומצוות ד' הם הם המעוררים את רגשות הלב המתאימים לכל מצב כראוי לו (הליכות שלמה פורים ספי"ט).

דף ו

ולמה נקרא שמה רקת שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון'. יתכן שהדרשה נסמכת על הכתוב כפלא הרמון רקתך – ריקנים שב'רקת' שלך – מלאים מצוות כרימון (ע' בחדושי חתם סופר).

זלמה נקרא שמה טבריא – שטובה ראייתה'. במדרש (ב"ר ר"פ כג) מובא שנקראת כן על שם טבריאוס קיסר (ערש"ש).

'אמר זבולון לפני הקב"ה... ולי נתת ימים ונהרות'. יתכן שלשון רבים 'ימים ונהרות' – לאו דוקא אלא את הים הגדול קרא 'ימים' ואת הנחל אשר על פני יקנעם קרא 'נהרות', אבל אם נחלת זבולון משתרעת על פני כל הצפון, יש לומר שהגיעה עד לחוף ים סבכי, במקצוע צפון מזרח, וגם בירדן ההולך ממערב פמיים עד ים כנרת. וזהו שכתוב זבולון לחוף ימים (לשון רבים) ישכן (עפ"י חזון איש שביעית ג, כו. ע"ש).

ויש תנא הסובר שבני העיירות מקדימים ליום הכניסה ככפרים ובני הכרכים קוראים בי"ד (בכל שנה ושנה – ככל השנים שהעיירות קודמות למוקפים). ותנא אחר סובר שהעיירות קוראות בזמנן והכרכים מקדימים ליום הכניסה (בכל שנה ושנה – כשאר שנים שעירות בי"ד וזמנם אינו זמן המוקפים. ולדברי הכל לעולם אין קוראים לאחר הזמן הקבוע, ככתוב ולא יעבור. רש"י ב. עפ"י גמרא ה.).
הלכה כסתם מתניתין שבני העיירות והמוקפים קוראים בערב שבת (רמב"ם מגילה א, יד).

חל י"ד להיות בשבת; לסתם משנתנו וכן דעת רבי בברייתא, כפרים ועיירות גדולות מקדימים ליום הכניסה, שהואיל ונדחו העיירות מיומם – ידחו ליום חמישי. ותנא קמא בברייתא אמר: כפרים מקדימים ליום הכניסה ועיירות גדולות קוראים בערב שבת. וכן אמר רב (ה.).

הרמב"ם (מגילה א, יד) פסק שבני העיירות קוראים בערב שבת – כתנא קמא דברייתא וכרב, דלא כסתם משנתנו. והראב"ד השיגו (וע' מ"מ). ובריטב"א משמע שיש סברא לומר כאשר אין כפרים מקדימים, אף בני העיירות יקראו בערב שבת.

בכל מקום שמקדימים הקריאה מפני השבת, מקדימים גם את המתנות לאביונים ליום הקריאה וכדלהלן.

והסעודה עושים ביום שלאחר השבת (עפ"י הירושלמי. וכן נפסק בשלחן ערוך תרפח, ו. וכן דעת רדב"ז מג"א ק"ג ונוב"י). ויש אומרים בשבת (עפ"י רלב"ח – בדעת תלמוד שלנו. ועריטב"א ה. בשם 'ש מפרשים' ור"ן בשם רא"ה. ובפרי חדש צדד לעשות הסעודה בשבת וביום ראשון (מובא בשעה"צ). ולא נהגו בירושלם להוסיף בשבת סעודה מיוחדת לכבוד פורים אלא מרבים בסעודת השבת. הליכות שלמה כא, ו). ומשלוח מנות עושים ביום שעושים הסעודה (משנ"ב תרפח סקי"ח. וכן נקט כהנחה פשוטה באג"מ או"ח ח"ד קה, ז). ודעת החזו"א (קנה, א) לשלוח ביום שנותנים מתנות לאביונים (והגרשו"א נהג בצנעה להדר לשלוח גם בשבת, כחומרא בעלמא. ופעם שלח אף ביום שישי. הלי"ש כא הערה 11).

דפים ד – ה

- ז. א. מתי מחלקים מתנות לאביונים בכפרים המקדימים ליום הכניסה? ומתי נוהגת השמחה?
ב. האם המגילה נקראת ביחיד או בציבור דוקא, בזמנה ושלא בזמנה?

א. כשכפרים מקדימים לקרוא ביום הכניסה – גובים בו ביום ומחלקים בו ביום, מפני שעניהם של עניים נשואות במקרא מגילה, אבל שמחה (של מאכל ומשתה) אינה נוהגת אלא בזמנה.
וכן משלוח מנות עושים בזמנה, בי"ד (וע' חזו"א קנה, א).

ב. אמר רב: מגילה בזמנה, קוראים אותה אפילו ביחיד. שלא בזמנה [כגון בני כפרים המקדימים (רש"י), ומבואר בגמרא שהוא הדין לבני עיירות כשחל י"ד בשבת ומקדימים לקרוא בערב שבת] – בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה – בעשרה. היה מעשה וחשש רב לדברי רב אסי (שחזר על עשרה וקיבצם אף בזמנה).

א. כשאין עשרה, לא אמר רב אסי שאינו קורא, שאין איסור קריאתה ביחיד אלא מצוה לקרותה בעשרה (רש"י). ופרשו ראשונים בדעתו שחייב לקרוא ביחיד כשאין עשרה. וכן משמע מדברי הראב"ד (בהשגותיו על הרמב"ם מגילה א, ז), שחייב לקרוא ביחיד כשאי אפשר בעשרה, וכן דעת הרז"ה

הרי"ד והרא"ש הריטב"א הרשב"א והרב המגיד – שאין עשרה לעיכוב אף לרב אסי [ואם אין עשרה בזמנה, לא יקדימו לקרוא בעשרה שלא בזמנה, שאין איסור לקרוא ביחיד אלא מצוה בעלמא לקבץ עשרה, ומשום מצוה בעלמא אין מקדימים לקרותה קודם זמנה. רי"ד]. ומדברי התוס' משמע שלרב אסי אינו מברך ביחיד. וכן דעת הרי"ף והרמב"ן, שלדעת האומר צריך עשרה יש עיכוב בדבר. [בספר אגרות משה (או"ח ח"ד קה, ז), כתב שמסתבר שאף לדעה זו, כאשר אי אפשר בשום אופן לקרוא בעשרה – קורא ביחיד, ורק במקום שאפשר ולא עשה כן חייב לקרוא שוב בעשרה ובברכה שאעפ"י שיצא ידי עצם הקריאה, לא יצא ידי מצות פרסומי ניסא. ולפי"ז י"ל כן גם בדעת רש"י. ולכאורה נראה שה"ה כשלא היה אפשר וקרא ביחיד ואח"כ נודמנו לו עשרה – קורא בברכה].

ב. כמה ראשונים כתבו שהלכה כרב שהיחיד קורא אותה [שכן סובר גם רבי יוחנן (להלן ט:)], ועוד מפני שרב אסי תלמיד רב ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ורב שעשה כרב אסי – לפנים משורת הדין עשה] (עפ"י ר"ח רי"ף רמב"ם תוס', רשב"א וריטב"א עפ"י ירושלמי). ואף מברכים עליה ביחיד (תוס' בשם רש"י ורבנו יוסף איש ירושלים). ומכל מקום עדיף בעשרה משום 'ברב עם הדרת מלך', אבל אינו חייב לטרוח ולקבץ עשרה מהשוק (ריטב"א, רשב"א. וכ"מ במגיד משנה א, ז). ויש אומרים שהלכה כרב אסי [שהרי גם רב חש לדבריו] (עפ"י בה"ג; רי"ד; וכן משמע מראב"ד (שם) – אלא שכשא"א בעשרה אף לר"א קורא ביחיד, כאמור). ונפסק בשלחן ערוך (תרצ, יח) שאפילו בזמנה צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר – קוראים ביחיד.

ושלא בזמנה, כתב המשנ"ב (שם ובשעה"צ) לענין כרכים שחל ט"ו בשבת שמקדימים ליום שישי, אם אין להם עשרה יקראו בלא ברכה, שהרי לדעת כמה מהראשונים דין עשרה הוא לעיכובא (וכ"ה בסידור עולת ריאה). ובחזו"א (קנה, ב) דקדק מלשון הרמב"ם ש'שלא בזמנו' הנאמר בגמרא אינו אלא חוץ מי"ד וט"ו, אבל כרכים הקוראים ב"ד – בכלל 'זמנו' הוא ואין צריך עשרה (וכן יש לשמוע מהמאירי. וכן צדד במהר"ץ חיות בדעת רש"י. ובחזו"א תמה על המשנ"ב שהוכיח בהגמרא גם לענין ט"ו. ואולם כמה ראשונים נקטו כן [כנראה מצד הסברא] דלא שנה – ערא"ש ריטב"א רשב"א ר"ן רי"ה בשם רבנו אפרים). וכן הורה הגרשו"א (מזבא בהליכות שלמה פורים כא, ד) שאם אין יכול לקרוא בעשרה, קוראה ביחיד בברכה. ג. לדעת החזו"א (בסוס"י קנה) דין עשרה מתקיים גם כשכל אחד קורא במגילה שלו, ואעפ"י שאינם קוראים כאחד אלא זה ממחר וזה מאט אין בכך כלום, בדומה לתפילה בעשרה. וגם אם היחיד מתאחר וגומר קריאתו אחר הציבור – נחשב ציבור, וכל שכן במגילה שהוא משום פרסום הנס. ובשם הגר"ז מבריסק מובא שאין נחשב 'בעשרה' אלא בקריאה של אחד שהשאר שומעים ויוצאים בקריאתו, אבל כשקוראים כולם הרי אלו קריאות יחידים.

ד. הריטב"א צדד שבליה אין צריך עשרה אפילו שלא בזמנה. ה. יש אומרים שאם קראו הציבור בעשרה, ואיזה יחיד לא שמעה – יוכל לקרוא ביחיד אפילו לכתחילה ואין צריך לטרוח אחר עשרה הואיל וקוראים אותה בעיר הווי בעשרה וכבר נתפרסם הנס (רמ"א עפ"י ארחות חיים). ונראה שגם שלא בזמנו הדין כן (חזו"א קנה, ב). ויש סוברים שדין זה אינו מוסכם ולכך יש גם באופן זה להדר אחר עשרה (משנ"ב ס"ק סד בשם יד אפרים. ואילו החזו"א דחה ראית הידיאפרים).

ו. כמה ראשונים נוקטים שהנשים מצטרפות לעשרה שהרי הן חייבות בקריאה וגם יש פרסומי ניסא (ער"ן וריטב"א). ואילו הרמ"א (סוס"י תרצ) הביא מהגהות אשרי והטור להסתפק בדבר (נראה

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מגילה

שהכוונה לדברי הטור בסי' תרפט בשם העיטור [ולא לסי' תקפד כנדפס ברמ"א]. והשוה זאת לדין ברכת הויזמן שאינן מצטרפות הגם שמזמנות לעצמן. ושם הטעם הוא משום פריצותא, ולפי"ז נראה שעשר נשים יכולות לצאת בעצמן אף שלא בזמנה. ובהג"א לא הזכיר במפורש נשים אלא שאינן בני מצוות, ויתכן שמדובר על קטנים וכד', אלא לפי מה שהביא הרמ"א בסי' תרפט דעת המרדכי שהנשים אינן חייבות בקריאה אלא בשמיעה, נקט שה"ה לנשים (וע' מג"א). ולפי"ז לדין שנוקטים לעיקר שהנשים חייבות (וע"ש בשער הציון סקט"ז) – מצטרפות. ועכ"פ עשר נשים לכאורה יוצאות לכו"ע. שו"ר בחזו"א קנה, ב שכתב לענין קריאת נשים בעשר שלא בזמנה יש הרבה צדדים להקל. וכן נהגו בבית הגרשו"א).

ז. יחיד השומע קריאת המגילה מחוץ לבית הכנסת – כתב הריטב"א שמתברר שנחשב 'בעשרה' שהרי יש בקריאה זו פרסומי ניסא. וכתב הלבוש (תרצ) שאף לכתחילה יכול לעשות כן. ואולם בבאור הלכה (שם יח) כתב שלכתחילה ודאי יש לו להיכנס משום 'כרוב עם הדרת מלך', ויתכן שאפילו מעיקר הדין צריך להיות עם הציבור. (כתב שם שלפי דעת הסוברים שרב אסי מצריך עשרה למצוה, שוב אין הכרח לדברי הר"ן שיוצא מבחוץ. ואולם הריטב"א נקט עשרה למצוה ואעפ"כ כתב מצד הסברא שיכול לשמוע מבחוץ).

ח. נחלקו הדעות ביחיד שצריך לפרוש לים או לצאת בשיירה ולא יוכל לקרוא בזמנה, האם יקרא ב"א או ב"ב וי"ג בעשרה. ויש אומרים: דוקא ב"ג [עתה שאין כפרים מקדימים לי"א וי"ב, אבל ב"ג פעמים שבני העיר קוראים אז. ולכאורה עתה שאין י"ד חל בשבת אף ב"ג אין קוראים כלל ואין להקדים לי"ג], ויש אומרים שאינו קורא קודם זמנה (ע' הראשונים). ולהלכה נפסק שקורא בלא ברכה בקיבוץ עשרה, ואם נודמנה לו מגילה ב"ד – קוראה בברכה (ע' או"ח תרפח, ז).

דף ה

ח. איזו היא 'עיר גדולה' הקוראת ב"ד ואיזהו 'כפר' המקדים ליום הכניסה?

איזוהי 'עיר גדולה', כל שיש בה עשרה בטלנים שבבית הכנסת (להיות מצויים בעת התפילה). פחות מכאן – הרי זה כפר.

א. וכן כפר שיש בו עשרה בטלנים – אין דינו ככפר אלא כעיר (עפ"י רמב"ן ב; רשב"א כאן ובדף ג הריטב"א שם).

וכרך המוקף חומה מימות יהושע ואין בו עשרה בטלנים – מחלוקת הראשונים (כמובא לעיל ג).
ב. כתבו ראשונים: אפילו אין עשרה בטלנים המזומנים בבית הכנסת בכל עת, אבל בזמן התפילה לעולם יש עשרה אנשים בבית הכנסת ואין התפילה נפסדת מהם בעונתה, הרי זה בכלל מקום שיש בו עשרה בטלנים (רמב"ן ג וש"ר כאן. ויש להעיר מלשון הרמב"ם 'עשרה בטלנים קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור' – לכאורה משמע שלדעתו אין העיקר תלוי בקיום התפילה דוקא).

ט. אלו דברים שחלו בשבת מאחרים אותם ולא מקדימים?

זמן עצי כהנים והעם (למשפחות המביאים עצים בכל שנה למקדש לצורך המערכה, ומביאין קרבן עצים עמהם. רש"י), ותשעה באב, חגיגה [שחל זמנה בשבת. ובכלל זה עולות ראיה לבית שמאי שאינן קרבות ביום טוב], ו'הקהל' – מאחרים ולא מקדימים. חגיגה והקהל – הטעם שמאחרים הוא משום שעדיין לא הגיע זמן חיובם (ואם יקדימוה לא יצאו ידי חובתם. וכן זמן עצי כהנים. רש"י). [ומאחרים החגיגה עד יום טוב האחרון של חג, ועד בכלל. וכן עצרת – יש לה תשלומין כל שבעה]. ותשעה באב – שהקדמת פורענות אין מקדימים.

א. וכן שאר תעניות ציבור, מאחרים ולא מקדימים מפני אותו הטעם (ראשונים), מלבד התענית שלפני פורים שנהגו להקדימה משום שתענית תשובה היא ואין בה כלל ענין הקדמת פורענות (ריטב"א), ויש מפרשים לפי שאי אפשר לאחרה מפני הפורים (מגיד משנה תעניות ה,ה).
 ב. עוד הוסיפו בירושלמי: סעודת ראש חדש [כשהיו עולים לקדש החודש. ר"ן וריטב"א] וסעודת פורים שחלו בשבת – מאחרים ולא מקדימים שנאמר לעשות אותם ימי משתה ושמחה – את ששמחתו תלויה בבית דין, יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים. (כנוכר לעיל, יש שכתבו בדעת תלמודנו שאין הסעודה נדחית. גם הרשב"א והריטב"א הקשו הלא 'ולא יעבור' נאמר גם על העשיה. ואולם להלכה נקטו הפוסקים לעיקר כהירושלמי).

9. א. מה דין עשיית מלאכה בפורים?

ב. מה דין הספד ותענית בימי הפורים, בי"ד ובט"ו?

א. בתחילה נקטו בגמרא שפורים אסור בעשיית מלאכה (שמחה ומשתה ויום טוב), בעיירות – בי"ד, ובמוקפים – בט"ו [ובמקומות המסופקים כגון טבריה – יש לחוש בשני הימים. כן משמע מפשט הגמרא]. והסיק רבה בנו של רבא שמעיקר הדין אין איסור שהרי בקבלת היהודים לא נאמר אלא לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואילו 'יום טוב' לא כתוב, אלא שבמקומות שנהגו איסור בדבר אסור להתיר [ולכך רב שראה לאותו אדם שזרע פשתן בפורים קיללו ולא צמח], אבל במקומות שלא נהגו – מותר [כגון במקומו של רבי, שלכך נטע רבי נטיעה בפורים]. ולפי אפשרות אחת, אפילו במקומות שנהגו איסור, מותר ליטע נטיעה של שמחה כגון אבורנקי של מלכים (= אילן שצלו נאה).

א. וכן הלכה, שפורים מותר בעשיית מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות ביום מקרא המגילה – אין עושים [והעושה עובר משום 'ואל תטוש תורת אמך'. ריטב"א]. ועתה נהגו בכל מקום שלא לעשות (רמ"א בשם כלבו. ונראה דהיינו מלאכה כבדה ושיש בה עיכוב. ריעב"ץ). ובכל מקום העושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם. ובנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו או אבורנקי של מלכים – מותר, ובכלל זה עשיית פרקמטיא, ששמחה היא לו, וכן כל דבר המונע הפסד. וכן כל מלאכת מצוה מותרת כגון לכתוב פסקי הלכות ופשטי מקראות ואגרת שלום. ומכל מקום יש לראות שלא ימשוך בה ויתבטל משמחת פורים. וכן מותר לעשות אפילו מלאכות גמורות לצורך פורים (עפ"י או"ח תרצו, א ובמשנ"ב).

ב. בלילה, עד הנץ החמה; הפרי-מגדים מתיר בכל מקום (וע' גם במשך חכמה מגילת אסתר ט,יט), והחתם-סופר (בתשובה קצה) מחמיר (באור הלכה שם. וכן נקט הטו"א להלן ז שהלילה אסור בעשיית מלאכה. וע"ע חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב מה, ב).

ג. ביום קריאת המגילה שלא בזמנה, כגון בני הכפרים המקדימים ליום הכניסה או בני הכרכים הקוראים בערב שבת כשחל ט"ו בשבת – מותרים בעשיית מלאכה שהרי המשתה-ושמחה אין מקדימים, וכמו כן עשיית 'יום טוב' (ע' ירושלמי ב, ב).

ד. יום ראשון ט"ז באדר שהוא יום משתה ושמחה בכרכים, המנהג להימנע ממלאכה רק מחצות היום ואילך (הליכות שלמה פורים פכ"א הערה 15).

עתורא"ש מועד קטן ו. שט"ו באייר פנויים אנשים ממלאכה, שלכך היו יוצאים על הכלאים באותו יום. ומסתמת הדברים משמע לכאורה שמדבר בכל מקום ולא רק במוקפין.

ד. יש מי שכתב שבמקום שאסור לעשות מלאכה בעצמו, אסור כמו כן לומר לישראל אחר שהוא בן כרך לעשות לו מלאכה (כן הוכיח בשו"ת דובב מישרים ח"ג פג משאלת הגמרא כיצד נטע רבי, והלא

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מגילה

רבי נשיא היה וודאי לא נטע בעצמו אלא אמר לאחר, ומדוע לא פירשו שאמר לכן עיר אחרת – אלא משמע שבכל אופן אסור. אך יש לדחות שידעו שנטע ע"י בני הבית וכד'. ומסתבר שבאותו מקום אסור מפני שינוי המנהג אבל בעיר אחרת ששם אינו יום טוב – מותר).

מי שלא בירך 'שהחיינו' על המגילה יום ולילה, יש סוברים שיברך על עצם היום כמו בימים טובים (ברכ"י בשם הר"י מלכו; ריעב"ץ. וע' משנ"ב ובאה"ל ר"ס תרצב משמע שנטע לדעה זו אך לא החליט הדבר). ויש חולקים (כן האריך באגרות משה או"ח ח"ה כ"ב מד, ב) לפי שאינו 'יום טוב' בעצם ואין בו קדושה.

ב. ימי הפורים אסורים בהספד ובתענית (משתה ושמחה). ומשמע במגילת תענית שבשני הימים אסור הן בפרוים הן במוקפים (רבא).

ביום הכניסה שבני הכפרים קוראים – מותרים בהספד ובתענית.

הספד לתלמיד חכם – ע' לעיל ג ומו"ק כז.

א. התוס' הביאו מתשובת רש"י שימי הפורים אינם דוחים אבילות, וכן כתב הרמב"ם (אבל י"א, ג),

שכל דברי אבילות נוהגים בפורים. וכן דעת הסמ"ג (עשין ב) ועוד (ע' בספר הפרנס רסט ובלקט יושר ח"ב עמ' 95). וכן נפסק בשלחן ערוך (תרצו, ד).

והריטב"א מחלק בין אבילות יום ראשון לשאר הימים. וכן כתב הר"ן שאבילות יום ראשון ודאי נוהגת בו. ומזהר"ח אור זרוע (מח) נסתפק באבילות יום ראשון.

והרמ"א הסכים לדעת הרא"ש ועוד פוסקים שאין אבילות נוהגת בפורים, לא ב"ד ולא בט"ו [אבל אין הפורים מבטלים שבעה כיום טוב, כדעת השאלות]. ואפילו יום ראשון של אבילות נדחה מפני הפורים, אבל דברים שבצנעה נוהג. וכן יראה למעט במיני שמחה שעושים (עפ"י משנ"ב). וריעב"ץ כתב שלכו"ע שאר הדברים הנוהגים באבל מלבד ישיבה ע"ג קרקע ונעילת הסנדל – אסורים, וכן פשוט שאסור לראות בעיני שמחה. ועולה לו יום הפורים למנין שבעה כמו שבת.

אם יוכל לאסוף מנין לקריאת המגילה בביתו – עדיף, ואם לאו יצא לבית הכנסת לשמוע המגילה אבל ערבית יתפלל בביתו. ונחלקו הדעות אם בשחרית יוצא להתפלל בבית הכנסת (עפ"י משנ"ב).

ב. הקובר את מתו בפורים, אם אינו יום המיתה – נראה לכאורה שחייב להניח תפלין לאחר הקבורה (עפ"י הגרשו"א – שמירת שבת כהלכתה פרק סד הערה קלה וב'תקונים ומילואים' [ומסתבר מהנראה מדברי הגרשו"א שם שיברך, אבל הרב המחבר צדד שלא יברך]. ולענין הנחתן בלא ברכה אם הוא יום המיתה – ע' משנ"ב תרצו סקכ"ו ובשעה"צ).

ג. גם בשתי הלילות אין נוהגת אבילות, כדרך שאינה נוהגת בימים (עפ"י טורי אבן ז. וכן הורה הגרשו"א – ע' הליכות שלמה פורים יט, כט).

ד. הנשים מענות (כולן כאחת) ומטפחות (כף אל כף), אבל לא מקוננות (= אחת מדברת וכולן עונות אחריה). נקבר המת – לא מענות ולא מקוננות (כדלעיל ג: או"ח תרצו, ג).

ה. אין לילך לקבר הנפטר בתום השבעה לקונן, אלא ילך האבל לבדו עם חזן אחד ויאמר לו השכבה (עפ"י משנ"ב).

בן הפורים שאחד מקרוביו קבור בירושלם ויום השנה חל בט"ו, יקדים לבוא ביום תענית אסתר, מלבד כשט"ו חל ביום שני, אין להקדים ליום חמישי אלא יעלה ביום ט"ז (עפ"י הליכות שלמה פורים יח הערה 38).

ו. תענית חלום מותרת בפורים (ריטב"א; רמ"א תרצה). ויתענה עד אחר מנחה ויאכל קודם ביאת השמש (משנ"ב עפ"י מג"א ופמ"ג. וע' סידור ריעב"ץ שנראה שהן שתי דעות אם מותר להתענות ולהשלים).
 ז. אין אומרים תחנונים בשני הימים (עתוס' בשם תשובת רש"י; ריטב"א ועוד). ואין אומרים צדוק הדין בפורים (תשה"ג שערי תשובה ל).
 ח. כשחל ט"ו בשבת, כיון שיום ראשון הוא יום משתה ושמחה, נראה שדין האבלות בו כמו בכל פורים. וכן נהגו שלא לומר תחנון ביום זה אף בפרוים (תשובת הגרשו"א, הליכות שלמה פורים כא, ח).
 ט. האבל אינו עובר לפני התיבה בי"ד באדר גם בירושלם, כמו בט"ו (הליכות שלמה יח, ח).
 י. חייב אדם במשתה ושמחה קצת בשני הימים, י"ד וט"ו. וכן נהגו (מנהגים; רמ"א תרצה, ב; ריעב"ץ).

**יא. א. האם טבריה דינה ככרכים המוקפים חומה לענין דין בתי ערי חומה ולמקרא מגילה, אם לאו?
 ב. מה דינן של המקומות המסופקים אם מוקפים חומה מימות יהושע אם לאו, לענין מקרא מגילה?**

א. חזקיה קרא בטבריה בארבעה עשר ובהמשה עשר. מסופק היה אם דינה כמוקפת חומה (ככתוב ביהושע וערי מבצר... רקת – זו טבריה) אם לאו. ופירשו שלענין שאר הלכות אין דינה כעיר חומה הואיל ומצדה האחד אין לה חומה אלא הים, רק לענין מקרא מגילה יש להסתפק אם הדבר תלוי במסתור או בהגנה, וזו מוגנת מכל צדיה אבל גלויה.
 לפי הסבר אחד בגמרא, רבי נקט שטבריה קוראת בט"ו. [וכן היא דעת רבי יוחנן בירושלמי (וכתב הריטב"א כפן ולעיל ב.) שכן מסקנת הגמרא שלנו בערכין. ולפינו אינו].

א. הרשב"א פירש שרבי סבר [לפי ההסבר הראשון בגמרא] שטבריה דינה כעיר חומה אף לענין דין בתי ערי חומה, הגם שהים בצדה האחד. והריטב"א פירש בענין אחר.
 ב. לדברי הר"ן (ד"ה ומיהו), לדעת רבי יהושע בן לוי, דין החומה לענין מגילה שוה עם דין עיר חומה לשאר דברים, ולפי זה טבריה קוראת בי"ד בודאי.

ב. כאמור, חזקיה קרא בטבריה בשני הימים מחמת ספק בדין. וכן רב אסי (ברמב"ן: רב אשי) בהוצל (לפי לשון אחת), כי היה מסופק אם מוקפת מימות יהושע אם לאו.

א. פסק הרמב"ם שבעיר המסופקת קוראים בשני הימים ובלילותם (וכן נקט הר"ד), אבל אין מברכים על קריאתה אלא בי"ד הואיל והוא זמן קריאה לרוב העולם. וכן נפסק בשלחן ערוך בכרך המסופק (תרפח, ד).

ואילו הגאונים והרמב"ן והר"ן (ומשמע שכן גם דעת הגר"א להלכה. שער הציון סק"ט) כתבו לקרוא בי"ד ואין צריך בט"ו. ואף בכגון טבריה והוצל שהיה עליהם ספק מסוים, ראוי לברך בארבעה עשר, והחכמים שנהגו לקרוא שם בשני הימים – ממדת חסידות היו נוהגים ולא היו מברכים (ר"ן). ומסתבר שכוונתו שלא היו מברכים בט"ו אבל בי"ד הלא כתב שראוי לברך).

וכתב הרשב"א: מסתבר שנידון זה אינו אלא בארץ [או קרוב אליה. ריטב"א], שבזמן התקנה היו עריהם ידועות ומקובלות בידם איזו מוקפת חומה מימות יהושע, שהרי היה להם לידע דין בתי ערי חומה ושילוח מצורעים, אבל בחוצה לארץ כל שיש ספק – קוראים בי"ד בתורת ודאי, שהרי אף בזמן תיקון התקנה לא היה ידוע להם בכל מלכות אחשוורוש על כל עיר ועיר איזוהי מוקפת מימות יהושע ואיזו אינה מוקפת, והם לא תקנו לשום מקום שני ימים אלא הסכימו מראש שכל שאין ידוע – קוראת בי"ד (וכן הסכים הריטב"א).

ופסק המשנ"ב שבטבריה צריך לקרוא בשני הימים [ולא יברך אלא בראשון], ונוהגים שמחה ומתנות לאביונים בשניהם, אבל ב'מדינות אלו' אין להסתפק על כרכים המוקפים חומה שמה היו מוקפים מימות יהושע, מפני שהם בצפון ורחוקים מארץ ישראל וידוע שלא היו מיושבים בזמן יהושע. [ובפרי חדש כתב שעיר המסופקת אם מוקפת ישלחו המנות בי"ד שהוא לרוב העולם. והפמ"ג מפקפק בזה. באה"ל סו"י תרצה].

ב. ישובים הנראים וסמוכים למקום המסופק – נוהגים בהם דיני הפורים בי"ד בלבד (כדברי הברכי-יוסף המובאים בבאור הלכה תרפח). וכן הדין בעיר המחוברת למקום המסופק באופן שהן עתה עיר אחת, כגון תל אביב המחוברת ליפו שהיא ספק (הליכות שלמה פורים כ,יא. וע' במובא שם בשם הגרא"ד רבה הראשי של טבריה, שהמנהג שם עפ"י ר"מ קלירס לקרוא בשני הימים בסמוך ונראה).
ג. ראוי להחמיר בערים המסופקות, לנהוג בכל דיני 'פורים המשולש' ככרכים (הליכות שלמה פורים כא,ב).

דף ו

ענין התגרות ברשעים – נתבאר בברכות ז.

יב. מה בין אדר ראשון לאדר שני?

לסתם מתניתין, אין בין אדר ראשון לשני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים [אבל לענין הספד ותענית – זה וזה שוים. כ"מ בגמרא], לפיכך אם קראו את המגילה באדר ראשון ונתעברה השנה – קוראים אותה בשני.

ובברייתא נאמרו שלש דעות בדבר; לדברי תנא קמא אין בין ראשון לשני אלא מקרא מגילה. לפי הסבר אחד בגמרא הוא הדין למתנות לאביונים כמשנתנו, ולא הזכירן התנא מפני שהם תלויים במקרא המגילה. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: קראו בראשון ונתעברה השנה – אין קוראים אותה בשני, שכל מצוות שנוהגות בשני נוהגות בראשון. (בכל שנה ושנה – כשאר שנים שקוראים באדר הסמוך לשבט, ולפי שאין מעבירים על המצוות).

מבואר מהגמרא שלדעתו אף לכתחילה קוראים אותה בראשון (תוס' ו"ר). ומסתבר שאפילו לא קראו בראשון לא יקראו בשני, שלעולם אין קוראים אלא באדר הסמוך לשבט (רשב"א).
רשב"ג אומר משום רבי יוסי: אף קוראים אותה באדר השני, שכל מצוות הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון (בכל שנה ושנה – באדר הסמוך לניסן, שסמיכת גאולה לגאולה עדיף (רבי טבי); לקים את אגרת הפרים הזאת השנית. רבי אלעזר). ופירש רב פפא שלדבריו אפילו לענין סדר פרשיות שקוראים באדר, אם קראו בראשון חוזרים וקוראים אותן בשני, משא"כ לתנא קמא אין חוזרים וקוראים אותן בדיעבד. ולפי 'אבעית אימא' יתכן וכך סובר גם תנא דמתניתין. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכה כרשב"ג שאמר משום רבי יוסי.

א. וכן הלכה, שאפילו קראו הפרשיות בראשון, חוזרים וקוראים אותן בשני (עפ"י ריטב"א; טור או"ח תרפה).

ב. יש מפרשים מה שאמרו זה וזה אסורים בהספד ובתענית, שאם קראו את המגילה בראשון ועיברו בו ביום את השנה, אסור אותו היום בהספד ובתענית, אבל אם לא קראו בראשון –